

Građa

Davor Salihović

*(Fakultet povijesti – Doktorski studij, Sveučilište u Cambridgeu, Ujedinjeno Kraljevstvo)*NONNULLA DOCUMENTA PERTINENTIA
AD NICOLAUM DE WYLAK, REGEM
ULTIMUM REGNI BOSNAE

UDK 94(497.6)(093)

Stručni rad

Primljeno: 20. 12. 2016.

Kao prilog poznavanju srednjovjekovne povijesti ugarskog plemstva i političke povijesti Bosne iza 1463. godine, autor donosi transkripcije do sada neobjavljenih dokumenata vezanih uz djelovanje Nikole Iločkog kao kralja Bosne između 1471. i 1477. godine čiji se originali čuvaju u Mađarskom državnom arhivu, Austrijskom državnom arhivu i Nadbiskupijskom arhivu u Zagrebu. Autor donosi i regeste ranije objavljenih dokumenata s pripadajućim referencama, a transkripcije su popraćene kratkim uvodom u problem Nikolinovog kraljevstva koji je detaljno analiziran u nedavno obranjenom autorovom magistarskom radu.

Ključne riječi: Nikola Iločki, srednjovjekovna Bosna, izvori, povelje, Matija Korvin, srednjovjekovna Ugarska

Konačni pohod osmanskih trupa na Bosnu tijekom 1463. godine i pad dinastije Kotromanića jedno je od općih mjesta lokalne i međunarodne historiografije fokusirane na srednjovjekovnu povijest Bosne i susjednih krajeva. Godinu „pada“ Bosanskog kraljevstva nacionalne historiografije smatraju jednim od ključnih trenutaka društvenih i političkih mijena ne samo bosanskog srednjovjekovnog političkog entiteta, nego i srednjovjekovne Ugarske, Hrvatske, Slavonije, pa i Europe i kršćanstva uopće, s obzirom na to da je nestanak višestoljetne bosanske države najavio intenzivniju pristupnost Osmanlija u

okolnim zemljama. Ova se godina, još uvijek, smatra gornjom kronološkom granicom bosanskog srednjovjekovlja, a nestanak ranijeg oblika političkog sustava još uvijek je u starijoj i suvremenoj historiografiji sinonim katastrofalnog reza i naglog prestanka postojanja bosanske srednjovjekovne države.¹

Iako je dosadašnja historiografija bila svjesna naknadnih verzija bosanske države, odnosno kasnijih kraljeva Bosne, bilo vjernih Osmanlijama² ili, pak, ugarskoj kruni, takvi su politički sustavi i vladari gotovo paušalno smatrani tek nominalnim kraljevima i vazalnim tvorevinama lišenima ikakve stvarne vlasti i političkog legitimiteta.³ Među njima je, jasno, i Nikola Iločki, ugarski magnat, raniji vojvoda Erdelja, ban Slavonije i Hrvatske te, od 1465., i *comes perpetuus* Teočaka,⁴ koji je naslov kralja Bosne stekao krajem 1471. godine, a čiji je slučaj do sada uglavnom bio izvan historiografskog interesa. Do sada je tek kraći rad Andrása Kubinyija, *Die Frage des bosnischen Königtums von Nikolaus Újlaky*,⁵ bio jedini fokusirani pokušaj analize Nikolinog vladanja Bosnom, a nedavni rad autora ovog teksta prva je opsežnija i detaljnija ana-

¹ S obzirom na to da je historiografija o srednjovjekovnoj Bosni, posebno ona koja godinu 1463. smatra rezom u političkom kontinuitetu srednjovjekovne bosanske države, poprilično opsežna, ovdje kronološkim slijedom donosim samo važnije publikacije: [Sima Ćirković] Сима Ћирковић, *Историја средњовековне босанске државе* [Istorija srednjovekovne bosanske države] (Beograd: Srpska književna zadruka, 1964.); Dubravko Lovrenović, *Na klizištu povijesti: Sveta kruna ugarska i sveta kruna bosanska 1387-1463* (Zagreb-Sarajevo: Synopsis, 2006.); Ante Birin, ur., *Stjepan Tomašević (1461-1463): slom srednjovjekovnoga Bosanskog kraljevstva* (Zagreb-Sarajevo: Hrvatski institut za povijest-Katolički bogoslovni fakultet u Sarajevu, 2013.); Neven Isailović [Невен Исаилович], ur., *Пад Босанског краљевства 1463. године* [Pad Bosanskog kraljevstva 1463. godine] (Beograd-Sarajevo-Banja Luka: Istorijski institut Beograd-Filozofski fakultet u Sarajevu-Filozofski fakultet u Banjoj Luci, 2015.) Detaljan kronološki pregled historiografije o „padu“ kraljevstva vidi u: Emir O. Filipović, „Historiografija o padu Bosanskog Kraljevstva“, u: *Stjepan Tomašević*, 11-28.

² Vidi: Ćirković, „Властела и краљеви у Босни после 1463.“ [Vlastela i kraljevi u Bosni posle 1463.], *Istoriski glasnik* 3 (1954), 123-131.

³ Takva je ocjena bosanskih kraljeva uzdignutih na tu čast poslije 1463., uključujući i Nikolu Iločkog, konstanta u postojećoj domaćoj i stranoj historiografiji, bez obzira na to radi li se o sintezama ili nešto detaljnijim analizama pojedinih slučajeva. Vidi: Ljudevit [Lajos] Thallóczy, *Povijest (banovine, grada i varoši) Jajca 1450.-1527.* (Zagreb: Kraljevska zemaljska tiskara, 1916.), 107-109; Ćirković, „Властела и краљеви“, 123-131; isti, *Историја*, 339; Lovrenović, *Na klizištu povijesti*, 378-388; John V. A. Fine, *The Late Medieval Balkans: A Critical Survey from the Late Twelfth Century to the Ottoman Conquest* (Ann Arbor: University of Michigan Press, 1994.), 588-589.

⁴ Kratku biografiju Nikole Iločkog vidi u: Moriz Wertner, „Nikolaus von Ilok ‘König’ von Bosnien und Seine Familie“, *Vjesnik Kr. Hrvatsko-slavonsko-dalmatinskog zemaljskog arkiva* 8 (1906), 250-273; Ede Reiszig, „Az Újlaki-család“, *Turul* 57 (1943), 9-13, 56-60; Tamás Pálosfalvi, „Miklós Újlaky“, u: Péter Farbaky, András Vegh, ur., *Matthias Corvinus the King: Tradition and Renewal in the Hungarian Royal Court* (Budimpešta: Povijesni muzej, 2008), 297.

⁵ András Kubinyi, „Die Frage des bosnischen Königtums von Nikolaus Újlaky“, *Studia Slavica Academiae Scientiarum Hungaricae* 4 (1958), 373-384. Članak je naknadno preveden

liza ovog fenomena.⁶ Potonja su istraživanja ukazala na sve specifičnosti Nikolino slučaja, pa i na nastavak postojanja političkog identiteta Kraljevstva Bosne poslije 1463. godine, identičnog onome koji je iz perspektive ugarske Svete krune postojao i prije „pada“ kraljevstva, te na karakteristike Nikolikog autoriteta, legitimiteta i stvarne vlasti nad teritorijem zauzetim u pohodima kralja Matije Korvina tijekom 1463. i 1464. godine. Konačno, rezultat je tih istraživanja i pronalazak i transkripcija do sada neobjavljenih dokumenata vezanih uz kraljevanje posljednjeg bosanskog kralja, a koje objavljujemo ovdje.

Načela transkripcije

Većina ovdje objavljenih dokumenata do sada nisu bili objavljeni u ranijim zbirkama izvora bilo domaće ili strane, uglavnom mađarske provenijencije, a tek je prvi dokument, adopijski ugovor između Nikole i Elizabete Szilágy, već objavljen u dvjema zbirkama, i to u *Aufklärungen in der Geschichte und Diplomatie* Philipa Spiesa i jedanaestom svesku *Hunyadiak kora Magyarországon* Józsefa Telekija. Međutim, zbog leksičkih diskrepancija, čestih lakuna, tiskarskih grešaka i intervencija prepisivača, smatrali smo važnim ponuditi novu transkripciju temeljenu na čitanju originalnog dokumenta čuvanog u Mađarskom državnom arhivu u Budimpešti. Također, upravo se ondje čuva većina transkribiranih dokumenata, bilo u fizičkoj zbirci srednjovjekovne dokumentarne građe (Magyar Nemzeti levéltár, Országos Levéltára, Diplomataikai levéltára, u kraticama MNL OL DL) ili u tamošnjoj kolekciji mikrofilmova dokumenata iz drugih europskih arhiva (Diplomataikai fényképgyűjtemény, DF).

Dokumenti su ovdje izneseni kronološkim slijedom prema datumu njihova izdavanja, a prije samog teksta donose se i mjesna, te vremenska datacija s registama i signaturama, odnosno referencama na ranije objave. Tijekom transkripcije, pokušali smo sačuvati originalnu ortografiju i izbjegavati ispravke u skladu s klasičnim latinitetom, s obzirom na to da ga niti sami autori tekstova nisu koristili, te s obzirom na anakronizam klasičnog latiniteta u onome srednjega vijeka, posebno ugarskih kancelarija. Stoga, specifičnosti lokalnih kancelarija, poput zapisivanja inače dviju jasno odvojenih riječi zajedno, sustava kapitalizacije ili bilježenja diftonga, sačuvane su i u ovim transkripcijama. Sukladno tome, i abrevijacije prisutne u originalnim dokumentima su razriješene koristeći istu ortografiju, pa u transkripcijama stoji, primjerice, *nostrae* umjesto *nostrae* ili *presentes* umjesto *praesentes* i sl. Jedina je intervencija

na hrvatski i objavljen u *Županjskom zborniku* kao „Pitanje bosanskog kraljevstva Nikole Iločkog“, *Županjski zbornik* 4 (1973), 48-57.

⁶ Davor Salihović, „An Interesting Episode: Nicholas of Ilok’s Kingship in Bosnia 1471-1477“, MA teza (Budimpešta: Central European University, 2016.)

ovdje učinjena pri zamjeni grafema *y* ili para *ij* dvama znakovima *i* u riječima poput *ymmo*, odnosno *iimmo*. Uz prvi su dokument, ranije objavljen u dvjema spomenutim zbirkama, donesene i različite lekcije prisutne upravo u tim dvjema transkripcijama. Konačno, iza transkripcije se donose i regeste ranije objavljenih dokumenata s pripadajućim referencama.

I

Budim, 7. svibnja 1472.

Adopcijski ugovor između Elizabete, majke Matije Korvina, i kralja Nikole Iločkog, kojim Nikola obvezuje sebe, svoje potomke i kaštelane vlastitih utvrda na potporu Elizabeti, čak i u slučaju prijevremene smrti kralja Matije. Elizabeta stječe i pravo nesmetanog korištenja svih utvrda pod Nikolinom upravom, a Nikola, uoči krunidbe, izražava vjernost Elizabeti i pobratimu.

MNL OL DL 17316

Philipp Ernst Spies, *Aufklärungen in der Geschichte und Diplomatie* (Bayreuth, 1791.), 274-275.

József Teleki, *Hunyadiak kora Magyarországon*, vol. 11 (Pešta, 1855.), dok. 538, 469-471.

Na poleđini: *Obligamen Nicolai wayvode tempore coronacionis sue*

Commissio propria Domini Regis Bozne

Nos Nicolaus Dei gratia Rex Bozne notum facimus tenore presencium significantes, quibus expedit universis. Quod quia Illustris domina Elizabeth serenissimi principis^a domini Mathie Dei gracia Regis Hungarie, Bohemie, etc. genitrix nos in filium suum recepit adoptivum et spiritualem et quod sicuti^b hactenus ita et imposterius^c futuris temporibus vita nobis comite ipsi domine^d Elizabeth et per consequens prefato domino regi Mathie filio suo carissimo

^a Teleki: *principia*

^b Ibid.: *aicuti*

^c Ibid.: *in posterius*

^d Ibid.: *domino*

sacroque diademati^c eiusdem fideles esse teneamur. Nos vero attendentes in armario cordis nostri premeditantes nobis et successoribus nostris exinde bonum et utile commodumque evenire posse,^f nos ipsos cum omnibus heredibus et successoribus, nec non castris, civitatibus, oppidis, possessionibus ac iuribus possessionariis nostris quibusuis ipso domino Mathie regi et genitrici eiusdem commendavimus, quin iimmo commendamus spondemusque^g ut dum et quodcumque a modo in antea ipsa domina nostra Elizabeth ad dicta castra nostra, civitates, possessiones nostras quaslibet vel^h earum alterum sive aliamⁱ totiens quotiens intrare voluerit, liberam intrandi in eisdemque iuxta suam voluntatem pausandi, commorandi,^j eademque et easdem protegendi habeat plenam potestatis facultatem. Ita tamen quod a nobis et filio nostro Laurencio ac heredibus utriusque sexus eadem et easdem ipsa sua serenitas aliquo quesito sub colore non alienabit. Volumus insuper et promittimus, ut quosque altissimus Deus cunctorumque creator ipsam^k dominam nostram Elizabeth unacum prelibato domino Mathia Rege in hac vita conservaverit mundiali, eisdem fideles erimus famulatusque et amicitiam^l exhibebimus, castellani vero castrorum nostrorum ubivis in dicto Regno Hungarie et eius partibus sibi subiectus et in Bozna^m existentium,ⁿ adiacentium et habitatorum secundum voluntatem eorundem domini Mathie Regis et genitricis eiusdem modo simili fideles esse, et famulatus constanter exhibere debeant et teneantur. Casu autem quo si prefatum dominum Mathiam Regem, quod Deus avertat, prius quam annotatam dominam genitricem sue maiestatis ex hac vita migrare contingere^o videretur, iimmo ipse altissimus Deus eundem uberius regimini sue^p sacre corone et Regnorum suorum iuxta suam voluntatem per tempora longeva feliciter conservare dignetur, ex tunc sicut^r in vita, sic etiam^s post decessum dicti domini Mathie Regis contra omnes hostes et inimicos tam

^c *Lacuna* u Spies.

^f Teleki: *utile evenire commodum*

^g Spies: *commendavimus, spopondimus...*

^h Teleki: *vol*

ⁱ Spies: *illam*

^j *Lacuna* u Spies.

^k Spies: *prefatam*

^l *Lacuna* u Spies.

^m Spies: *Boznia*

ⁿ Ibid.: *existentibus*

^o *Lacuna* in Spies.

^p Idem.

^r Teleki: *sicuti*

^s Ibid.: *in morte*

intestinos quam extraneos ipsius domine nostre Elizabeth undecumque hoc Regnum Hungariae subintrare pretendentes et machinantes, nos omnibus,[†] totisque viribus et gentibus nostris penes memoratam dominam nostram Elizabeth iuxta posse nostrum et secundum voluntatem suam congregatis et habitis tam intestinis, quam extraneis^u hostibus obviabimus et obviare ac defendere^v teneamur. Que omnia et singula suprascripta in omnibus punctis et clausis sub fide nostra christiana, quam omnipotenti Deo debemus ac in verbo et honore nostris Regiis, nos realiter et cum effectu observabimus, perpetuoque ac inviolabiliter observaturos spondemus, promittimusque et tenore presencium obligamus. In quorum testimonium litteras nostras sigillo nostro quo ut Rex Bozne utimur consignatas, dicte domine nostre Elizabeth duximus dandas et concedendas. Datum Bude in festo Ascensionis Domini anno eiusdem millesimo quadringentesimo septuagesimo secundo.

II

Ilok, 14. kolovoza 1473.

Nikola naređuje kaštelanima bosanskih utvrda da dobra, novac, žitarice i vino, ne zadržavaju sebi, nego ih prosljeđuju provizoru jajačke kurije, Ambrozu Thöröku.

MNL OL DL 88544

Nicolaus Dei gracia Rex Bozne etc. fidelibus nostris universis et singulis castellanis ipsorumque vicesgerentibus ubivis et in quibusvis castris nostris in ipso regno nostro Bozne existentibus consitutis et deputatis, salutem et gratiam. Significatum extitit nobis quomodo forent nonnulli ex vobis, qui proventus nostros, tam pecunias quam fruges et vina, nobis pervenire debentes, exigere et sibi ipsis usurpare vellent et eosdem proventus nostros a nobis alienare conarentur. Et quia bene scitis quod nos unicuique vostrum ad conservacionem eorundem castrorum nostrorum dispositionem bonam et sufficientem fecimus, ideo committimus vobis et cuilibet vostrum, quatenus ad exigendos huiusmodi proventus nostros vos ingerere non presumatis sed eosdem egregio Ambrosio Therek, provisorio curie nostre de Jaycza, exigere permittatis. Nos enim informavimus eundem Ambrosium Therek, quo ipsos proventus nostros faciat, aliud ergo non facturum, presentibus perlectis exhibenti restitutum. Datum in castro nostro Wylak in vigilia assumptionis virginis Marie, anno domini millesimo quadringentesimo septuagesimo tertio.

[†] Lacuna u Spies.

^u Idem.

^v Spies: *contraire*

III Orahovica, 19. srpnja 1474.

Nikola se obvezuje zagrebačkom biskupu Osvaldu Tuzu isplaćivati crkvenu desetinu koja tereti njegove posjede i ostala dobra smještena unutar granica Zagrebačke biskupije.

Nadbiskupijski arhiv u Zagrebu (NAZ), Acta decimalia 3/22

MNL OL DF 252053

Transumpt: NAZ, AD, 3/54

NAZ, AD, 3/61

MNL OL DF 252094

Nos Nicolaus dei gracia Rex Bosne etc. memorie commendamus per presentes. Quod cum universe decime Christi fidelium in patrimonium crucifixi sint dedicate, quas principes christiani seculares ex sanctorum patrum institutionibus per suos subditos ecclesiarum catholicarum ministris administrari facere consueverunt. Nos etiam morem aliorum principum fidelium christianorum invitari desiderantes, illam limitationem decimarum ecclesie et diocesis Zagrabiensis, quam serenissimus princeps, dominus noster gloriosissimus et dominus Mathias Hungarie, Bohemie etc. Rex unacum prelatibus et baronibus suis Regni Hungarie visis iuribus et privilegiis divorum Regum eiusdem Regni praedecessorum scilicet suorum super eadem limitatione et moderacione ipsarum decimarum emanatis per universos nobiles regni Sclavonie, reverendo in Christo patri domino Oswaldo episcopo dicte ecclesie Zagrabiensis, observare decrevit, grate acceptamus et secundamus ipsam limitationem et deliberacionem Regie maiestatis, vita comite ipsius domini Oswaldi episcopi in universis possessionibus et bonis nostris in dicta diocesi Zagrabiensis habitus, dum quam primum decimatores eiusdem domini episcopi pro dicatione eorundem decimarum ad possessiones nostras venerint absque omni contradictione dicare admitteremus, et admitti faciemus, et ipsas decimas persolvi faciemus ubi autem aliqui Regnicolarum, eidem deliberacioni Regie maiestatis contrarium attemptare mitteretur. Nos denique eam limitationem observabimus, et pro nostris observari facimus, ac dicto domino episcopo, pro posse nostro contra tales solvere recusantes favore et auxilio adesse volumus. In cuius testimonium presentes litteras nostras prefato domino Oswaldo episcopo, duximus concedendas. Datum in Rahowcza, feria tertia proxima ante festum beate Marie Magdalene, anno domini millesimo quadringentesimo septuagesimo quarto.

IV

Ilok, 28. svibnja 1475.

Nikolino pismo s kojim njegov predstavnik, Georg Raacz (György/Grgur Rácz), dolazi pred Leonarda Goričkog, i to zbog razmjene određenih informacija. Sadržaj opsežnije pripadajuće korespondencije ukratko donosi Rodolfo Coronini u svojoj goričkoj kronici, gdje, kopirajući zabilježbu Phoeba della Torre, izvještava o Nikolinom savjetovanju Leonarda oko njegove situacije u mletačkom zaleđu, a na temelju vlastitih dojmova s putovanja Italijom iste godine.

Österreichisches Staatsarchiv, Haus-, Hof- und Staatsarchiv, Allgemeine Urkundenreihe; ÖStA HHStA AUR 1475 VI 4

MNL OL DF 258155

Na poleđini: *Magnifico domino Leonardo comiti perpetuo de Gwryza amico nostro honorando.*

Magnifice amice nobis dilecte. Misimus erga vostram Magnificenciam hunc Georgium Raacz, familiarem nostrum specialem, per quem nonnulla vostre Magnificencie intimamus et rogamus vostram Magnificenciam quotiens dicte ipsius et relatibus fidem adhibere velitis creditivam. Datum in Wylak in dominica proxima post dominicam corporis Christi, anno domini millesimo quadringentesimo septuagesimo quinto.

Nicolaus dei gracia

Rex Bosne

Rudolfo Coronini, *Tentamen genealogico-chronologicum promovendae seriei Comitum et rerum Goritiae* (Beč, 1759.), 228.

Adnotatio de Phoebus della Torre, quidnam Georgium Raacz, secretus legatus Regis Nicolai de Bosnia, ad Comitem Leonhardum de Goerz, coram exposuerit, exhibitis litteris fidem facientibus, Datis Wylak die dominica post Teophoriam, anno 1475. Significat vero Rex praedictus, observasse se, in suo per Italiam itinere, varia damna, quae Goritiensi Provinciae illata sint per Venetos, et Praefectum Goritiensem, aliosque. Quare cupere Regem, tanquam affinitate iunctum, ut Comes Goritiae ipsius generis his damnis eximatur: dare id porro consilii, ut Comes Leonhardus ad ipsum Regem se conserat, reparaturus damna, et cum alioqui Comes maternam hereditatem in Hungaria habeat, atque nulla prole gaudeat...

V

Ilok, 25. lipnja 1475.

Zbog vjernosti i pratnje tijekom puta u Rim, po povratku s hodočašća Nikola nagrađuje Wolfganga i Benedikta Salutaynera posjedom Thobay koji pripada njegovom Novigradu (Nemetujvar, Güssing) u Željeznoj županiji.

MNL OL DL 100848

Transumpt: MNL OL DL 101132

Nos Nicolaus Dei gratia Rex Bozne etc. memorie commendamus tenore presencium significantes quibus expedit universis. Quod Nos consideratis fidelibus serviciis et obsequiis et fidelium serviciorum preclaris meritis Bolffcangi et Benedicti Saluteyner de civitate nostra Nostra Nemethwyvar quibus ipsi a nonnullis retroactis temporibus summa cum fidelitatis constantia semper et ubique locorum precipue vero et maxime in itinere nostro ad Curiam Romanam servierunt famulantes. Cum obsequens fidelitas polleat sinceritate dominos non inmerito decet ipsos benigne aspicere cum favore et eorum comoda pro iuribus ampliare, quorum quidem fidelium serviciorum suorum intuita quandam possessionem nostram Thobay vocatam in pertinenciis castri nostri prefati Nemethwyvar in Comitatu Castrifferrei existens habitam, simulcum cunctis eiusdem utilitatibus et pertinenciis quibuslibet puta, terris arabilibus, pratis, nemoribus, silvis, rubetis, aquis, aquarumque decursibus, molendinis et eorum locis vallibus promontoriis ac promonteriorum fructibus et generaliter quibusuis utilitatum integritatibus, memoratis Bolffcango et Benedicto tenendum possidendum et fructus percipiendum dedimus, donavimus et contulimus hereditario iure perpetuo et irrevocabiliter in filios filiorum per heredum heredes et successores, iimmo damus, donamus et conferimus presencium vigore mediante. In cuius rei memoriam et perpetuitatem litteras nostras sigillo nostro regio impressas duximus concedendas. Datum in castro nostro Wylak die dominica post festum Nativitatis sancti Iohannis Baptiste, anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo quinto.

VI

Ilok, 6. veljače 1477.

U trenutku kada ga šalje u Jajce, Nikola potvrđuje da je Ivan Surany, upravitelj iločkog dvora, dobro gospodario svim dobrima, uključujući žitarice, brašno, vino, mast, sol i ostalo.

MNL OL DL 95397

Nicolaus rex propria manu

Nos Nicolaus Dei gracia Rex Bosne etc. memorie commendamus per presentes. Quod egregius Iohannes Surany provisor curie nostre de Wylak, anno et die subscriptis dum scilicet eundem ad Jaycza transmittere voluimus, de et super universis proventibus nostris scilicet pecuniis frugibus, farinis, vinis, lardis, salibus, et aliis quibusuis rebus nostris ad manus suas ab illo tempore quo dictum provisoratum curie nostre tenuit, proventis et ad manus suas assignatis plenam et omnimodam impendit, et dedit rationem super quibus eundem quittum misimus et expeditum, iimmo quittum mittimus et expeditum, testimonio presencium mediante. Datum in castro nostro Wylak in festo beate Dorotheae Virginis anno domini millesimo quadringentesimo septuagesimo septimo.

VII

Vukovar, 8. rujna 1477.

Nikola potvrđuje da je Ivan Surany vratio novac ranije preuzet od drugih familijara.

Collectio manuscriptorum Bibliothecae Regiae Scientiarum Universitatis Budapestinensis;

Collectio Kaprinaiana, serija B, vol. 50, dok. 39

Nos Nicolaus Dei gracia Rex Bozne etc. memorie commendamus, quod quia nobilis Iohannes Surany de et super illis centum florenis auri, qui de manibus Iohannis Gyanthay, ac super illis quadraginta octo florenis, qui de manibus Georgii Raacz, preterea de illis octaginta florenis, qui de contribucione regali octaginta denariorum, ac eciam lucri camere proventibus, qui de pertinentiis castri nostri Zenthdemether, et idem de precio vinorum centum et triginta octo, nec non frugum nostrarum hucusque ad manus suas devenit, nobis plenam, et omnimodam reddidit rationem. Ob hoc nos ipsum super omnibus hiis quittum reddimus et expeditum iimmo reddimus presencium literarum nostrarum testimonio mediante. Datum in Walkowar in festo Nativitatis Beate Marie Virginis anno domini millesimo quadringentesimo septuagesimo septimo.

VIII

Korneuburg, 27. prosinca 1477.

Kralj Matija Korvin nagrađuje Bartolomeja Szentgyörgya posjedima Vranskog priorata zbog zasluga stečenih sudjelovanjem u borbama protiv Osmanlija i Fridrika III. Dokument potvrđuje da su isti posjedi ranije dani

Nikoli Iločkom na doživotno uživanje,^z a njegovom su smrću vraćeni ugarskoj kruni.

MNL OL DL 18001

Nos Matthias Dei gratia Rex Hungarie, Bohemie etc. memorie commendamus significantes presencium tenore universis quibus expedit. Quod nos qui ex eterni Regis dispositione ineffabili curata ratione disponentis, in re tocius orbis Regna, Regno et corone Hungarie, ac ceteris ipsis annexis et subiectus Regnis ac terris, ad cuius Regimen evocatum quamque inmeriti sumus, presidemus, de plenitudine donis munificentie nostre largitatis, cunctos lateri nostro insistentes, libenter et graciouse prosequimur, fidelem nostrum venerabilem Bartholomeum de Zenthgyergh priorem Aurane cupimus ex obsequioso gratitudinis debito, eo graciosius prosequi, quo ipsum uberius serviciorum exhibitio et fides commendat probata. Grata igitur plurimum et accepta servicia que nobis et dicto Regno nostro et corone Hungarie, toto suo posse contra Turcos imanissimos prosecutores christiane religionis, Regnorumque et terrarum corone Hungarie hostiles et infestissimos invasores, atque turbatores ipse Bartholomeus a certis iam transactis temporibus, hiis etiam proxime elapsis diebus in exercitu nostro, quot serenissimum principem Romanorum Imperatorem, qui non inmerito, maiestatis nostre vires et potenciam contra se provocaverat in terris ducatus suis Austrie, personaliter prefatus Bartholomeus, non verens se et suos pro honore nostre maiestatis periculis submittere, cum integerrime fidei et devotionis ardore, perutilem prestitit, prestatque ad presens et in futurum prestare poterit. Volens igitur ipsi Bartholomeo pretextu huiusmodi fidelium serviciorum suorum, Regio occurrere cum favore ut idem accepta remunerationis nostre gracia ad obsequia maiestatis nostre fervencius animetur, prioratum Aurane Regni nostri predictum, quem nos alias condam Illustri Nicolao Regi Regni Bozne vita comite, dederamus, qui tandem eundem prioratum pro serviciis ac aliis meritis dicti Bartholomei eidem contulerat, nunc vero per mortem ipsius condam Nicolai Regis iterum ad maiestatem nostram devolutum, simultum omnibus castris, fortaliciis, civitatibus, oppidis, villis et possessionibus ac omni eo iure quo dictus condam Nicolaus Rex eundem a maiestate nostra tenuisset, et ab antiquo ad dictum prioratum Aurane pertinuisent eidem Bartholomeo similiter vita sibi

^z Iako, koliko je poznato, službeni dokument kojim je kralj Matija Korvin posjede Vranskog priorata dao na upravu Nikoli Iločkom nije sačuvan, sačuvano je pismo poslano iz Dubrovnika napuljskom kralju Ferdinandu I u studenom 1471. godine, a kojim Dubrovčani javljaju, između ostalog, da *el dicto Signore* (Nikola, op. a.) *é possente in Hungaria et etiam la Maesta Regia* (Matija, op. a.) *gli ha aggiunto el priorato al Aorana et tutto lo Bannato de Slovigna et de Croatia*. Vičentije Makušev, *Monumenta historica Slavorum meridionalium vicinorumque populorum*, vol. 2, *Monumenta Ragusina* (Beograd, 1882.), dok. 10, 95-96.

comite, de plenitudine nostre Regie potestatis, deliberationeque prelatorum et baronum prenotati Regni nostri Hungarie, iterum de nono et ex nono, dedimus, donavimus et contulimus, iimmo damus, donamus et conferimus, harum nostrarum anulari secreto nostro impendenti consignatarum vigore et testimonio litterarum mediante. Datum in civitate nostra Cornewmburg, ducatus Austrie, in festo beati Iohannis Apostoli et Ewangeliste, anno domini millesimo quadingentesimo septuagesimo septimo, Regnorum nostrorum anno Hungarie undevigesimo, Bohemio vero nono.

Matthias Rex,
manu propria

Documenta in aliis voluminibus edita**I****Dubrovnik, 10. studenog 1471.**

Pismo poslano iz Dubrovnika napuljskom kralju Ferdinandu I kojim ga Dubrovčani obavještavaju, između ostalog, i o izboru Nikole Iločkog za bosanskog kralja, te o njegovoj očekivanoj krunidbi u Jajcu.

Vičentije Makušev, *Monumenta historica Slavorum meridionalium vicinorumque populorum*, vol. 2, *Monumenta Ragusina* (Beograd, 1882.), dok. 10, 95-96.

Lajos Thallóczy, Sándor Horváth, *Jajcza (bánság, vár és város) története 1450-1527: Oklevelek [Povijest (banata, utvrde i grada) Jajca 1450-1527]. Codex diplomaticus partium regno Hungariae adnexarum*, vol. 4 (Budimpešta, 1915.), dok. 40, 49.

II**1472.**

U nedatiranom pismu poslanom, vjerojatno, polovicom 1472. godine, autor izvještava, između ostalog, i da će Nikola Iločki biti okrunjen „sljedeće nedjelje“.

Constantin Höfler, „Fränkische studien IV“, *Archiv für Kunde österreichischer Geschichts-Quellen* 7 (1851), dok. 60, 76-77.

III**Pakrac, 14. listopada 1472.**

Pismo Nikole Iločkog Dubrovčanima kojim predstavlja svog predstavnika Gala de Gaara, te ih moli da ga koriste kao posrednika u eventualnoj međusobnoj korespondenciji.

L. Thallóczy, *Studien zur Geschichte Bosniens und Serbiens im Mittelalter* (München-Leipzig, 1914.), dok. 91, 433-434.

Aktivnost Nikolinog predstavnika u Dubrovniku kasnije je zabilježena dvjema kratkim bilješkama u dubrovačkim Acta Consilii Rogatorum od 5. i 21. prosinca 1472., a koje svjedoče i o njegovom posjetu hercegu Vlatku Kosači i Ivanu Crnojeviću;

Državni arhiv u Dubrovniku, *Acta Consilii Rogatorum*, 21, fol. 277r i 279v.

IV

Orahovica, 20. srpnja 1474.

Pismo Nikole Iločkog Matiji Korvinu kojim zastupa vlastitog familijara Pavla de Zerdahely i moli kralja da presudi u njegovu korist u slučaju oko patronata nad samostanom Sv. Jakova u Zilizu.

Kálmán Géresi, *Codex diplomaticus comitum Károly de Nagy-Károly*, vol. 2 (Budimpešta, 1883.), dok. 263, 435-436.

V

Rim, 20. ožujka 1475.

Na zahtjev kralja Nikole Iločkog i ugarskih opservanata, papa Siksto IV potvrđuje sva ranija prava zajamčena Ugarskoj opservantskoj vikariji.

Augustin Theiner, *Vetera monumenta historica Hungariam sacram illustrantia*, vol. 2 (Rim, 1860.), dok. 629, 443-444.

VI

Rim, 2. svibnja 1475.

Papa Siksto IV oslobađa Stjepana Iztróija, kancelara kralja Nikole Iločkog, optužbi za ubojstvo.

Ibid., dok. 632, 447-448.

VII

Ferrara, 21. veljače i 5. travnja 1475.

Dva zapisa iz ferrarske kronike Uga Caleffinija zabilježeni po dvama posjetima kralja Nikole Ferrari tijekom njegovog puta u Rim i naknadnog povratka u Ilok. Bilješke sadrže detalje o njegovom dolasku, pratnji, putu i ugošćavanju kod ferrarskog vojvode Ercola I d'Este.

Ugo Caleffini, *Croniche 1471-1494*, Theresa Bacchi et al. (ur), Ferrara, 2006., 102-103, 104.

Florio Banfi, „Romei ungheresi del Giubileo del 1475: Niccolò Ujlaki Re di Bosina in un affresco nell'Ospedale di Santo Spirito dell'Urbe“, *Corvina-Rassegna Italo-Ungherese*, 3 (1941), 504-505.

Hrvatski prijevod obiju bilješki donosi Stanko Andrić, „Od Iloka do Rima: talijansko putovanje Nikole Iločkog“, *Hrvatska revija* 1, 2015. Dostupno na: <http://www.matica.hr/hr/446/Od%20Iloka%20do%20Rima:%20talijansko%20putovanje%20Nikole%20Ilo%C4%8Dkoga/>

VIII Budim, 3. srpnja 1476.

Pismo Lupusa Lukácsa milanskom vojvodi s informacijama o političkom stanju u Ugarskoj i okolici povezanom s Osmanlijama. Između ostalog, Lupus piše o osmanskome bosanskom kralju Matiji i njegovom prijedlogu poslanom kralju Matiji Korvinu, te o potpori ugarskog kralja Matiji tijekom osmanske opsade njemu vjernih utvrda i gradova. Lupus izvještava i o pretpostavci da su Osmanlije uzdigli Matiju na čast kralja Bosne kao protumjeru postavljanju Nikole Iločkog, te da je takav potez, tvrdi Lupus, trebao rezultirati lakšim pribivanjem bosanskih kršćana na osmansku stranu.

Iván Nagy, Albert Nyáry, *Monumenta Hungariae historica: Mátyás király korából 1458-1490* [Period kralja Matije 1458-1490] (Budimpešta, 1877.), dok. 219, 316-318.

L. Thallóczy, S. Horváth, *Jajcza: Oklevelek*, dok. 42, 50-51.

Summary

NONNULLA DOCUMENTA PERTINENTIA AD NICOLAUM DE WYLAK, REGEM ULTIMUM REGNI BOSNAE

Upon completing a thesis on Nicholas of Ilok's kingship in Bosnia, the author transcribed several unpublished sources and listed those already published which pertain to Nicholas's activities as the king of Bosnia from 1471 to 1477. Altogether, the author transcribed seven documents whose originals are kept in the National Archives of Hungary, the Archives of the Archbishopric of Zagreb, and the Austrian State Archives, offered a new transcription of a one already published, and listed eight other sources published in various collections to offer a comprehensive overview of diplomatic material originating from the activities of the last king of Bosnia. These transcriptions are intended to both motivate and facilitate further research on the same issues.

Keywords: Nicholas of Ilok, medieval Bosnia, sources, charters, Matthias Corvinus, medieval Hungary

Kontakt autora:

Davor Salihović, Faculty of History, University of Cambridge, West Road, CB3 9EF,
Cambridge UK

e-mail: davor.salihovic@gmail.com